

ทะเล ฟากฟ้าที่พีพี วันนี้สวยกว่าวันวาน

บริบทชุมชนบ้านเกาะพีพี จังหวัดกระบี่

ชุมชนบ้านเกาะพีพี ตั้งอยู่หมู่ 7 ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ห่างจากฝั่ง จังหวัดกระบี่ 42 กิโลเมตร หมู่เกาะพีพีเป็นหมู่เกาะที่มีชื่อเสียงมากที่สุด เดิมชาวทะเลเรียกว่า ปูเลาปีอาปี แปลว่า ดันไม้ทะเลชนิดหนึ่งจำพวกแสมและโกงกาง ต่อมาเรียกว่าต้นปีปี ซึ่งภายหลังกลายเป็นเสียงพีพี หมู่เกาะพีพีเป็นหมู่เกาะที่มีธรรมชาติสวยงามประกอบไปด้วย 6 เกาะ คือ พีพีดอน พีพีเล บิตะนอก บิตะใน เกาะยูงและเกาะไผ่ เนื้อที่รวมกันทั้งสิ้น 11.2 ตาราง กิโลเมตร มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งในทะเล บนบก และภูเขา

ชุมชนบ้านเกาะพีพีมีครัวเรือนที่ลงทะเลเป็นจำนวน 173 หลังคา มีประชากรทั้งหมด 800 คน และที่ไม่ลงทะเลเป็น 400 หลังคา มีประชากร 4,000 คน ซึ่งจำนวนประชาชนที่ไม่ลงทะเลเป็นนี้ เป็นผู้ที่มาประกอบอาชีพค้าขาย เปิดร้านอาหาร ร้านขายของ บนเกาะพีพีแต่ไม่ได้อาศัยอยู่

มหันตภัยคลื่นยักษ์สึนามิทำให้มีจำนวนครัวเรือนที่ได้รับความเสียหายรวมทั้งสิ้น 271 หลังคา เสียหายทั้งหลัง จำนวน 71 หลังคาและเสียหายเพียงบางส่วน จำนวน 200 หลังคา มีผู้เสียชีวิต 357 คน และมีผู้สูญหาย 329 คน นอกจากนี้ยังประสบความเสียหายด้านอื่น ๆ คือ เรือหางยาว เรือเร็ว โรงเรียน มัสยิดพังทั้งหลัง ร้านอาหารและบาร์เบียร์ แผงลอย ออฟฟิศทัวร์ ธุรกิจค่าน้ำ บังกะโล และโรงพยาบาลได้รับความเสียหายบางส่วน

ปัจจุบันสภาพนิเวศวิทยาของหมู่บ้านเกาะพีพีเริ่มเปลี่ยนแปลง เพราะการก่อสร้างโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร บาร์เบียร์ ฯลฯ มีมากขึ้น แม้จะมีการควบคุมการก่อสร้างก็ตามที่ อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตามมาภายหลัง ส่วนระบบสาธารณูปโภคของชุมชนนั้น ไฟฟ้ายังไม่มีทั้ง ๆ ที่ขอไปหลายครั้ง แต่ติดปัญหาด้วยการอ้างเรื่องสิ่งแวดล้อมที่จะวางเสาเคเบิลใต้น้ำ ปัจจุบันประชากรในชุมชนใช้ไฟฟ้าจากเอกชนที่ราคาค่อนข้างแพง คือยูนิตละกว่า 10 บาท น้ำประปาก็มีปัญหาเช่นเดียวกัน ชุมชนต้องใช้น้ำประปาของหมู่บ้านที่เป็นของเอกชน คิวละ 100 กว่าบาท หรือใช้น้ำจากบ่อน้ำตื้น โทรศัพท์ขั้นพื้นฐานไม่มี แต่ชาวบ้านในชุมชนก็ไม่เดือดร้อน ส่วนสิ่งที่ต้องการมากคือไฟฟ้าและน้ำประปา

ลักษณะครอบครัวของหมู่บ้านอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ มี ป๊ะ มะ โต๋ ชาย จะแยกก็ต่อเมื่อไปทำงานที่อื่น สำหรับด้านการศึกษา นั้น ศึกษาในระดับมัธยมต้นที่โรงเรียนบนเกาะพีพีจนจบ หากต้องการจะศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าจะไปศึกษาต่อที่ตัวจังหวัดกระบี่ หรือภูเก็ต อย่างไรก็ตามแต่มีโรงเรียนสอนภาษาฟารูอิน (ภาษามุสลิม) เพื่อให้เด็กในชุมชนได้เรียนรู้ทั้งสองภาษาคือภาษาไทยและภาษามุสลิม

ชุมชนเกาะพีพีมีโรงพยาบาลขนาด 10 เตียง หมอใหญ่ 1 คน นางพยาบาล 4-5 คน ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ส่วนเรื่องการเก็บขยะนั้นเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยกำหนดค่าบริการตั้งแต่ 100 - 500 บาทต่อเดือน หากเป็นโรงแรม รีสอร์ท หรือสถานบริการอื่น คิดค่าบริการโดยการพิจารณาตามขนาดของสถานที่ ซึ่งอาจจะตกเดือนละถึง 10,000 บาท ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่เป็นไทย-มุสลิม นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนมาก แต่มีไทยพุทธประปราย อย่างไรก็ตามคนในชุมชนสามารถปรับเข้าหากันได้ไม่มีปัญหา รวมทั้งในเรื่องของศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี แม้ว่าบนเกาะพีพีจะไม่มีวัด แต่ชุมชนมีความเข้มแข็งไม่ยอมให้วัฒนธรรมตะวันตกจากนักท่องเที่ยวเข้ามาบิบบบาท อาทิ การแต่งกาย การปฏิบัติตัวยังเคร่งครัดในวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นและชุมชนตนเอง

เส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชุมชนบ้านเกาะพีพี คือ รายได้หลักที่มาจากการท่องเที่ยวถึงร้อยละ 80 และการบริการนวดแผนไทย การค้าขาย ดังนั้น ในช่วงระยะแรกของการประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ ภาวะเศรษฐกิจที่พีพีได้ชะงักงันไปชั่วขณะ ทุกอย่างกระทบกันเป็นห่วงโซ่เศรษฐกิจไปหมด เช่น ไม่มีนักท่องเที่ยว แม้ค้าก็ขายของไม่ได้ เจ้าของรีสอร์ท โรงแรมก็ไม่มีแขกมาพัก ใกล้เคียงไม่มีงานทำหมอนวดก็ไม่มีคนมาใช้บริการ รวมทั้งเรือนำเที่ยวก็ต้องหยุดให้

บริการ เพราะไม่มีผู้โดยสาร ความเดือดร้อนเกิดขึ้นไปทั่ว แต่ทว่าขณะนี้สถานการณ์เริ่มเข้าสู่ภาวะปกติของการท่องเที่ยวโดยที่ฟื้นตัวขึ้นมาประมาณร้อยละ 70.0

แม้จะเป็นชุมชนที่สร้างรายได้ให้กับหน่วยงานจังหวัดได้มาก แต่การบริหารงานภายในชุมชนกลับไม่มีปัญหา ดังเช่นพื้นที่อื่นที่มีความขัดแย้งกันระหว่างหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนกันดี อาจเนื่องมาจากประชาชนในชุมชนนั้นมีความใกล้ชิดกันทางสายเลือด ทั้ง อบต. และผู้ใหญ่บ้านต่างเป็นเครือญาติกัน ทำให้ส่งผลต่อการประสานงานและทำให้ชุมชนมีความสมัครสมานสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น

ชุมชนบ้านเกาะพีพีนั้นต้องการแนวทางในการพัฒนาเมืองให้ชัดเจนและต้องการให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน มีสิทธิออกเสียง โดยเห็นว่า รัฐไม่ควรใช้อำนาจมาจัดการธุรกิจในพื้นที่ ควรให้ชุมชนดูแลกันเอง รัฐบาลควรสนับสนุนและดูแลเท่านั้น แต่ไม่ใช่ผู้กำหนด โดยชุมชนเกรงว่าจะมี หน่วยงานของรัฐมาจัดการบ้านเกาะพีพี ซึ่งขณะนี้ รัฐบาลกำลังมีนโยบายการบริหารจัดการเกาะพีพีให้อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งเป็นหน่วยงานใหม่ที่รัฐตั้งขึ้นมาโดยเฉพาะ ทำให้ชุมชนเกิดการรวมตัวกันเพื่อคัดค้านเรื่องดังกล่าว

ความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ

ในส่วนของชุมชนบ้านเกาะพีพีซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามินั้น มีประชากรอาศัยอยู่ทั้งสิ้น 573 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 4,800 คน ทั้งที่ลงทะเบียนและไม่ลงทะเบียนในระบบราชการ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย เปิดร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกบนเกาะพีพี เรือนำเที่ยวรับจ้างนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว พาชมปะการัง สอนดำน้ำ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า มหันตภัยสึนามิทำให้มีจำนวนครัวเรือนที่ได้รับความเสียหายรวมทั้งสิ้น 271 หลังคา เสียหายทั้งหลัง จำนวน 71 หลังคาและเสียหายเพียงบางส่วน จำนวน 200 หลังคา มีผู้เสียชีวิต 357 คน และมีผู้สูญหาย 329 คน นอกจากนี้ยังประสบความเสียหายด้านอื่น ๆ คือ เรือหางยาวพัง เรือเร็ว โรงเรียน มัสยิดพังทั้งหลัง ร้านอาหารและบาร์เบียร์ถูกสึนามิกวาดไปหมด แผงลอย ออฟฟิศทัวร์ ธุรกิจดำน้ำ บังกะโล พังยับเยินไม่สามารถให้บริการใด ๆ แก่นักท่องเที่ยวได้ และโรงพยาบาลได้รับความเสียหายบางส่วน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เป็นเพศชาย 5 คน เพศหญิง 25 คน มีอายุระหว่าง 22-61 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 58.8 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 23.5 ก่อนเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้างเท่ากับอาชีพการให้บริการ เช่น จัดทัวร์ นวดตามชายหาด ร้อยละ 34.0 รองลงมาคืออาชีพค้าขาย ร้อยละ 28.0 และอาชีพประมงเป็นอาชีพที่กลุ่มตัวอย่าง

ประกอบน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 4.0 หลังจากเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิการประกอบอาชีพได้เปลี่ยนแปลงไป โดยที่อาชีพการให้บริการ มีมากที่สุด ร้อยละ 35.0 ขณะที่อาชีพรับจ้างลดลงเหลือร้อยละ 29.0 อาชีพการค้าขายลดลงเหลือเพียงร้อยละ 12.0 เท่านั้น และอาชีพประมงเพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 6.0 วิฤต การณ์สึนามิทำให้มีผู้ไม่มีอาชีพถึงร้อยละ 18.0 ซึ่งเป็น

เพราะร้านค้าบางส่วนถูกน้ำพัดพาไป สถานที่ขายสินค้า เช่น ร้านอาหาร บาร์ ได้รับความเสียหายยับเยิน ทำให้ชาวบ้านไม่มีที่ที่จะขายสินค้าและไม่มีสินค้าขาย ทำให้กลายเป็นคนไม่มีงานสำหรับรายได้ของกลุ่มตัวอย่างนั้นก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ กลุ่มตัวอย่างมีรายได้สูงสุดอยู่ที่ 50,000 บาท/เดือน รายได้ต่ำสุดอยู่ที่ 3,000 บาท/เดือน รายได้เฉลี่ย 14,617.64 บาท/เดือน แต่หลังจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ กลุ่มตัวอย่างมีรายได้สูงสุดอยู่ที่ 12,000 บาท/เดือน รายได้ต่ำสุดอยู่ที่ 0 บาท/เดือน รายได้เฉลี่ย 7,382.35 บาท/เดือน จะเห็นได้ว่ารายได้ลดลงจากเดิมเกือบร้อยละ 50.0

ทางด้านการให้ความช่วยเหลือนั้นได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย ทั้งในส่วนของภาครัฐ ประกอบไปด้วย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย สภาเกษตรกร กรมประมง สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กองทัพเรือ สำนักงานโยธาธิการกลาโหม หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา สำนักงานจัดหางานจังหวัดกระบี่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด/อำเภอ

ความช่วยเหลือจากภาคเอกชนและมูลนิธิ ได้แก่ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (ซีพี) บริษัทอควาวิสาหกิจ คอร์ปอเรชั่น จำกัด มูลนิธิประชาชนดีสุข มูลนิธิพัฒนารักษ์ มูลนิธิหลวงพ่อธรรมอิสระ สโมสรโรตารี สโมสรไลออนส์สากล มูลนิธิพันชุกิพระพร (ไทย) ธนาคารกรุงไทยและมูลนิธิสิรินธร รวมทั้งความช่วยเหลือจากองค์กรต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน องค์กรยูนิเซฟ กลุ่ม Hi Phi Phi และประชาชนคนไทยทั้งที่อยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ

การให้ความช่วยเหลือนั้นมีทั้งการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย ด้วยการก่อสร้างบ้านพักชั่วคราว บ้านเคลื่อนที่สำเร็จรูปแบบถอดประกอบได้ อาหาร เสื้อผ้า ของใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ค่าทำศพ ค่าทำขวัญ ค่าเสียหาย เครื่องมือทำมาหากิน ที่อยู่อาศัย เวชภัณฑ์ ทุนการศึกษา รวมทั้งสร้างศูนย์เพื่อรองรับเด็กกำพร้าจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ จัดฝึกอบรมและสอนวิชาชีพที่

สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ เช่น การทำผ้าบาติก การร้อยสร้อยคอ การทำวันมะพร้าว การแปรรูปอาหารทะเล และมีการเข้าไปจัดฝึกอบรมสร้างอาชีพให้กับผู้ประสบภัย เช่น การจ้างวิทยากรมาฝึกอบรมการทำขนม ฝึกการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ การสอนวิธีการซ่อมแซมเครื่องยนต์ การเย็บปักถักร้อยเพื่อให้สามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้ สร้างสนามเด็กเล่น พร้อมอุปกรณ์ รวมถึงการจัดทีมเฉพาะกิจที่มีความรู้เรื่องจิตวิทยาเด็กไปพูดคุยเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจเด็กให้กลับเป็นปกติและสามารถกลับสู่ชุมชนได้อย่างปกติสุข

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพบว่า ในการเข้าไปให้ความช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่างนั้นมีปัญหาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเรื่องการเดินทางซึ่งพื้นที่ที่ประสบภัยนั้นอยู่บนเกาะพีพี ต้องใช้เวลาในการเดินทางกว่า 2 ชั่วโมง และหากต้องการจะเคลื่อนย้ายสิ่งของเครื่องใช้อุปโภคบริโภคไปช่วยเหลือต้องเสียค่าขนส่งในราคาที่แพงมาก ทำให้เกิดปัญหาในการช่วยเหลือ ทั้ง ๆ ที่ต้องการจะช่วยเหลือ แต่ขาดแคลนงบประมาณ โดยเฉพาะในส่วนของมูลนิธิและองค์กรเอกชน นอกจากนี้แล้วการให้ความช่วยเหลือยังมีข้อจำกัดเรื่องบุคลากรที่มีน้อย และบางหน่วยงานบุคลากรไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในบางปัญหา เช่น จิตวิทยาเด็ก การฟื้นฟูสภาพจิตใจ

นอกจากนี้แล้วในการสร้างบ้านพักถาวรให้กับผู้ประสบภัยนั้น ทำได้ยากเนื่องจากติดข้อกฎหมายของผังเมือง ทำให้ไม่สามารถที่จะสร้างบ้านลงในพื้นที่ได้ อาจทำให้ผู้ประสบภัยเข้าใจผิดว่าไม่ได้ให้ความช่วยเหลือจริง อย่างไรก็ตามปัญหาในการให้ความช่วยเหลืออีกประการหนึ่งก็คือการส่งเสริมและสร้างลักษณะนิสัยที่ไม่ดี ทำให้ผู้ประสบภัยบางรายที่แม้จะมีอาชีพและมีรายได้เหมือนเดิม แต่ก็ยังไม่ยอมกลับไปอยู่บนเกาะพีพีเหมือนเดิม ไม่ใช่เพราะความหวาดกลัว หากแต่เพราะถ้ามีคนอยู่ที่บ้านพักชั่วคราวของผู้ประสบภัยที่รัฐสร้างให้ ก็จะคอยรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ส่งมาให้

ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างผู้ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามินั้นมีความคิดเห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากหน่วยงานต่าง ๆ คือ ความช่วยเหลือเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง พื้นที่ที่อยู่ในความสนใจของสื่อหรือพื้นที่ที่มีคนรู้จักมากจะได้รับความช่วยเหลือมาก ทั้ง ๆ ที่อาจมีความจำเป็นน้อยกว่า และการช่วยเหลือนั้นเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่มี ความยุติธรรม บางคนเดือดร้อนและได้รับความเสียหายมากแต่กลับได้รับความช่วยเหลือเท่า ๆ กับผู้ที่ไม่ค่อยได้รับความเสียหายเลย การรวมกลุ่มทำได้ยาก นอกจากนี้การให้ความช่วยเหลือบางครั้งก็ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ประสบภัย และไม่เพียงพอกับความต้องการ เช่น ต้องการจะขายกาแฟ แต่ได้หม้อขายก๋วยเตี๋ยวมาแทนก็ไม่มีประโยชน์สำหรับผู้ประสบภัย

ระดับของความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.4 รองลงมาคือไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ อยู่ในระดับที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 70.6 และ ยานพาหนะได้รับความเสียหาย คิดเป็นร้อยละ 58.8 แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นคนจากถิ่นอื่นมาประกอบอาชีพค้าขายบนเกาะพิพิ ก็เข้าบ้านเช่าอยู่บริเวณหน้าหาด ใกล้ร้าน บาร์เบียร์ หรือแผงขายสินค้า ดังนั้นเมื่อเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ บ้านเช่าเหล่านั้นจึงถูกทำลายลงราบเป็นหน้ากลอง ที่อยู่อาศัยจึงนับได้ว่าเป็นความเสียหายที่มากที่สุดสำหรับชาวพิพิ และเมื่อร้านอาหาร แผงลอย บาร์เบียร์ถูกทำลายลง ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างไม่มีสถานที่ในการประกอบอาชีพ ไม่มีงาน ไม่มีเงิน จึงทำให้อัตราส่วนของความเสียหายดังกล่าวที่มาแล้วข้างต้นอยู่ในระดับที่มากกว่าความเสียหายด้านอื่น ๆ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3: แสดงระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ

ความเสียหาย เกี่ยวกับ	ร้อยละของระดับความเสียหาย					ไม่ได้รับความ เสียหาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ที่อยู่อาศัย	82.4	5.9	0.0	5.9	0.0	5.9
2. ที่ดินทำกิน	47.1	5.9	5.9	5.9	5.9	29.4
3. พืชผลทางเกษตร	11.8	0.0	0.0	0.0	0.0	88.2
4. ไม่มีงานทำ	70.6	0.0	11.8	0.0	0.0	17.7
5. ไม่มีรายได้	70.6	0.0	11.8	0.0	0.0	17.7
6. ยานพาหนะเสียหาย	58.8	0.0	0.0	5.9	0.0	35.3
7. เครื่องมือประกอบ อาชีพเสียหาย	52.9	11.8	5.9	0.0	0.0	29.4
8. สถานที่ประกอบการ เสียหาย	35.3	0.0	0.0	11.8	11.8	41.2
9. บุตรหลานไม่มี ที่เรียน	52.9	17.7	5.9	11.8	5.9	5.9

เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นก่อนและหลังเหตุการณ์สึนามิ พบว่า ความสามัคคีในชุมชนก่อนเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิจะอยู่ในระดับปานกลางคือคิดเป็นร้อยละ 58.8 และภายหลังเกิดเหตุการณ์สึนามินั้นจะมีความสามัคคีในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.3 ในส่วนของความขัดแย้งในชุมชนนั้น ก่อนเกิดสึนามิมีความขัดแย้งในชุมชนในระดับที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.1

แต่เมื่อหลังเหตุการณ์สึนามิความขัดแย้งในชุมชนได้ลดน้อยลงเหลืออยู่ในระดับที่น้อยคิดเป็นร้อยละ 17.6 ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะชุมชนของบ้านพิพินัน เป็นชุมชนการค้าคือมีความสัมพันธ์ในเรื่องของการค้าขายและผู้คนมาจากต่างทิศ ต่างถิ่นเพื่อมาทำมาหากินที่พิพินัน จึงทำให้ความสัมพันธ์หรือความสามัคคีไม่แนบแน่น ต่างคนต่างทำมาหากิน แต่เมื่อทุกคนร่วมอยู่ในความทุกข์ คือ ประสบเหตุการณ์สึนามิด้วยกัน ทำให้เห็นอกเห็นใจ เข้าใจซึ่งกันและกัน จะเป็นนายจ้างหรือลูกจ้างก็ประสบชะตากรรมเช่นเดียวกัน อีกทั้งยังต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อรับความช่วยเหลือต่าง ๆ ส่งผลให้หลังเกิดเหตุการณ์สึนามิ คนในชุมชนพิพินันมีความสามัคคีและมีความขัดแย้งในระดับที่น้อยลง และสอดคล้องกับการที่ก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ คนในพิพินันมีการร่วมมือกันมีการช่วยเหลือ และมีการรวมกลุ่มกันในระดับปานกลางคือร้อยละ 88.2 47.1 และ 58.8 ตามลำดับ ขณะที่ภายหลัง เกิดเหตุการณ์สึนามิ ได้เปลี่ยนแปลงไปในระดับที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.8 29.4 และ 23.5 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตามคลื่นยักษ์สึนามิได้ทำให้ความรู้สึกร่วมกันและปลอดภัยของกลุ่มตัวอย่างจากเดิมที่มีอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.2 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 47.1 และความหวังและความเชื่อมั่นในอนาคตของชุมชนจากเดิมที่มีอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.8 เหลือเพียงร้อยละ 23.5 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4: แสดงการเปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ

ประเด็น		ร้อยละระดับผลกระทบ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความสามัคคีในชุมชน	ก่อน	5.9	17.6	58.8	17.6	0.0
	หลัง	35.3	23.5	0.0	11.8	29.4
2. ความขัดแย้งในชุมชน	ก่อน	47.1	23.5	29.4	0.0	0.0
	หลัง	58.8	11.8	5.9	17.6	5.9
3. ความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัย	ก่อน	88.2	11.8	0.0	0.0	0.0
	หลัง	11.8	5.9	17.6	47.1	17.6
4. ความหวังและความเชื่อมั่น ในอนาคตของชุมชน	ก่อน	58.8	29.4	0.0	0.0	0.0
	หลัง	23.5	29.4	23.5	11.8	11.8
5. การมีผู้นำที่ดีในชุมชน	ก่อน	0.0	35.3	35.3	29.4	0.0
	หลัง	17.6	17.6	5.9	17.6	43.8
6. การให้ความร่วมมือของคน ในชุมชน	ก่อน	0.0	0.0	88.2	11.8	0.0
	หลัง	23.5	43.8	0.0	17.6	17.6
7. การรับรู้ข่าวสารข้อมูล	ก่อน	0.0	0.0	0.0	70.6	29.4
	หลัง	11.8	47.1	17.6	11.8	11.8
8. การให้ความช่วยเหลือ ของคนในชุมชน	ก่อน	0.0	17.6	47.1	35.3	0.0
	หลัง	23.5	29.4	17.6	5.9	23.5
9. การรวมกลุ่มของชุมชน	ก่อน	0.0	0.0	58.8	41.2	0.0
	หลัง	23.5	23.5	5.9	23.5	23.5

ผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบที่มีต่อกลุ่มตัวอย่างในการเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามินั้นพบว่า ผลกระทบทางด้านร่างกายมีน้อย แต่หากเป็นผลกระทบทางจิตใจที่ยากจะเยียวยา ความเครียด ความเศร้า ท้อแท้และสิ้นหวัง ล้วนแต่เป็นสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างประสบเนื่องเพราะคลื่นยักษ์สึนามิด้วยกันทั้งสิ้น นอกจากนี้แล้วฝันร้ายดังกล่าวยังได้สร้างความตระหนก หวาดผวา วิตกกังวลถึงเหตุการณ์ร้ายดังกล่าว ในระยะแรก ๆ ที่แม้สถานการณ์จะคลี่คลายลงไปแล้ว แต่กลุ่มตัวอย่างบางคนยังไม่กล้าที่จะลงไปฟิเพื่อประกอบอาชีพ เนื่องจากภาพผู้เสียชีวิต ซากปรักหักพัง ภาพความสูญเสียต่าง ๆ ยังติดตาอยู่

กลุ่มตัวอย่างบางคนมีบาดแผลที่ได้จากการหนีคลื่นยักษ์สึนามิไว้เป็นที่ระลึกให้หวนคิดถึงเหตุการณ์นั้น และมีบางคนที่ต้องสูญเสียลูกไปเพราะแท้ง จากการที่ต้องวิ่งหนีเอาตัวรอดจากคลื่นยักษ์นั่นเอง จากการศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบต่อจิตใจหลังจากเกิดเหตุการณ์สึนามิ เปรียบเทียบกับผลกระทบต่อจิตใจในสภาวะปัจจุบัน พบว่าหลังเหตุการณ์สึนามิ ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบต่อจิตใจ เช่น ความหวาดกลัว เครียด เสียใจ เศร้าใจ หดหู่ วิตกกังวล และฝันร้าย อยู่ในระดับมาก แต่ในสภาวะปัจจุบัน แม้ความรู้สึกดังกล่าวยังคงอยู่ แต่ก็ลดลงอยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 : แสดงผลกระทบต่อจิตใจ

ผลกระทบ	ร้อยละระดับผลกระทบ หลังเกิดเหตุการณ์สึนามิ				ร้อยละระดับผลกระทบ ปัจจุบัน			
	ปานกลาง		น้อย		ปานกลาง		น้อย	
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับผลกระทบ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับผลกระทบ
1. หวาดกลัว	47.0	29.4	11.8	11.8	0.0	47.0	23.5	29.5
2. เครียด	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0
3. เสียใจ /เศร้าใจ/หดหู่	70.6	29.4	0.0	0.0	0.0	70.6	17.6	11.8
4. ระแวง /วิตกกังวล	76.5	23.5	0.0	0.0	0.0	76.5	5.9	17.6
5. ฝันร้าย	94.1	5.9	0.0	0.0	0.0	94.1	0.0	5.9

ความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่ามีความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือในเรื่องของอาชีพมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.2 ทั้งนี้ เพราะพิพิธเป็นแหล่งทำมาหากินในการสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง รองลงมามีความต้องการความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยในระดับมากเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 82.4 เพราะคลื่นยักษ์สึนามิได้ทำลายทั้งอาชีพและที่อยู่อาศัย

นอกจากนี้แล้วเพื่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน กลุ่มตัวอย่างยังมีความต้องการการจัดการความเสี่ยงของชุมชนต่อภัยพิบัติในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.7 เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจว่าหากเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเช่นนี้อีก จะทำให้มีแผนการช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันที และเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.9 เช่น มีระบบการจัดการเก็บขยะที่ดีขึ้น ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณชายหาด และต้องการให้มีการจัดระเบียบการขายของหน้าหาดให้มีระเบียบเพื่อความสวยงามของพื้นที่ อันจะส่งผลถึงธุรกิจการท่องเที่ยว

ในด้านของการพัฒนาศักยภาพของชุมชน การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.1 เนื่องจากเห็นว่าหากชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้านแล้วจะทำให้พื้นที่กลับมาเป็นหมู่บ้านที่สวยงามและเป็นสวรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเหมือนเดิม และเมื่อทุกอย่างเข้าสู่สถานการณ์เดิม ชีวิตของคนในชุมชนก็จะดีขึ้นตามลำดับ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6: แสดงความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ

ความต้องการ	ร้อยละของความต้องการ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ต้องการ
1. ที่อยู่อาศัย	82.3	5.9	0.0	0.0	5.9	5.9
2. ที่ดินทำกิน	41.2	11.8	0.0	0.0	5.9	41.2
3. อาชีพ	88.2	0.0	0.0	0.0	0.0	11.8
4. วัฒนธรรมชุมชน	41.2	23.5	5.9	0.0	23.5	11.8
5. การพัฒนาสิ่งแวดล้อม	47.1	23.5	11.8	5.9	5.9	5.9
6. การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนและองค์กรต่างๆ	35.3	29.4	23.5	11.8	0.0	0.0
7. การพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม/ชุมชน	47.1	41.2	5.9	0.0	5.9	0.0
8. การทำงานร่วมกันและมีอำนาจตัดสินใจ	41.2	35.3	11.8	0.0	11.8	0.0
9. การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน	47.1	35.3	11.8	5.9	0.0	0.0
10. การบริหารจัดการที่โปร่งใส	41.2	35.3	17.6	0.0	5.9	0.0
11. การมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	52.9	11.8	35.3	0.0	0.0	0.0
12. การจัดการความเสี่ยงของชุมชนต่อภัยพิบัติ	64.7	17.6	17.6	0.0	0.0	0.0

ลักษณะของเครือข่าย

ชุมชนบ้านพิพิส่วนใหญ่มีเครือข่ายการพึ่งพาทั้งในส่วนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เครือข่ายพึ่งพาแบบเป็นทางการคือหน่วยงานจากภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีการดำเนินการจัดตั้ง ส่งเสริมโครงการต่าง ๆ ให้กับชุมชน จากนั้นชุมชนก็จะนำมาดำเนินการต่อ โดยที่ในส่วนของการดำเนินการต่อระหว่างคนในชุมชนด้วยกันนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เครือข่ายแบบไม่เป็นทางการคือความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เพื่อนชวนเพื่อน มาเข้ากลุ่ม ชวนญาติ ชวนคนรู้จัก ทำให้กลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทำขนม กลุ่มประมง ขยายใหญ่ขึ้น อย่างไรก็ดีตามกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าทั้งเครือข่ายแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการนั้น มีความสำคัญพอ ๆ กัน เพราะหากมีแต่เครือข่ายเฉพาะไม่เป็นทางการเพียงอย่างเดียว โครงการต่าง ๆ กลุ่มส่งเสริมต่าง ๆ ก็ไม่สามารถดำเนินการได้หรือหากดำเนินการได้ก็ไม่ดีเพราะไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคนิค ความรู้ จากเครือข่ายการพึ่งพาแบบเป็นทางการ ฉะนั้นจะต้องมีเครือข่ายทั้งสองแบบควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมพบว่ายังมีความต้องการการส่งเสริมอาชีพเสริมอื่น ๆ พร้อมกับการหาตลาดให้ของหน่วยงานภาครัฐ ไม่ใช่แต่เพียงการส่งเสริมเพียงอย่างเดียว อาจเป็นการตั้งร้านค้าของชุมชนก็ได้เพราะบริเวณพื้นที่บนเกาะพิพินั้นถือว่าเป็นทำเลทองพื้นที่เช่าราคาสูงมาก หากเพียงแค่ส่งเสริมอาชีพเสริมแต่ไม่มีสถานที่จำหน่ายก็ไม่มีประโยชน์กับชาวบ้าน เพราะไม่มีศักยภาพในการเช่าพื้นที่เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์อยู่แล้ว และยังหวังว่าจะมีหน่วยงานที่เข้ามาดูแลเรื่องการศึกษาของบุตรหลานผู้ประสบภัยโดยตรง

นอกจากนี้แล้วยังต้องการให้มีการตรวจสอบความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่มีให้กับผู้ประสบภัย เนื่องจากไม่มั่นใจว่าได้รับความช่วยเหลือครบถ้วน เพราะเมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อจะเห็นได้ว่ามีความช่วยเหลือหลังไหลมาจากทุกสารทิศแต่เมื่อเทียบกับความช่วยเหลือที่ได้รับจริงเพียงน้อยนิด จึงต้องการจะให้มีการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส

แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัย

แนวทางในการฟื้นฟูพิพินั้น มีการฟื้นฟูในส่วนของการวัดผลคือ บ้านเรือน ร้านค้า สิ่งก่อสร้างไม่ว่าจะเป็นการสร้างบ้านพักชั่วคราวให้ ช่อมแซมบ้าน ร้านค้า พยายามให้สภาพกลับมาเหมือนเดิม ยังได้มีการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในครัวเรือน และมีการฟื้นฟูด้านอาชีพ และการมีงานทำด้วยการส่งเสริม ฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ เช่น ฝึกอบรมการทำขนม ฝึกอบรมการทำผ้าบาติก ฝึกอบรมการทำผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจาน ฝึกอบรมการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ ปักเลื่อมเสื้อยืด

ทำวันมะพร้าว นอกจากนี้แล้วยังได้มีการฟื้นฟูในส่วนของเด็กเล็กและคนชรา ด้วยการจัดสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดซื้ออาหารกลางวันให้กับเด็กในศูนย์ รวมทั้งสนับสนุนด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุเพื่อไม่ให้รู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง และเพื่อต้องการให้พี่พี่กลับมา มีสภาพที่สวยงามเหมือนเดิม หรือใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุด ควรให้มีการจัดระเบียบบริเวณชายหาดทั้งหมดให้เป็นที่สาธารณประโยชน์และพื้นที่เปิดโล่ง เพื่อเป็นอ่าวทั้ง 2 ด้านเชื่อมต่อกันเพื่อเป็นพื้นที่ชายหาดขนาดใหญ่ต่อเนื่องกัน จะทำให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากการฟื้นฟูด้านวัตถุแล้ว ทางด้านจิตใจเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญให้มาก จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่นั้น มีความเห็นว่าควรมีฟื้นฟูสภาพจิตใจของกลุ่มตัวอย่างด้วยการให้ยอมรับสภาพเป็นจริง สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและปลูกกระตุ้น ให้ต่อสู้กับภาวะที่เกิดขึ้น พยายามให้ยอมรับความเป็นจริงเพื่อที่จะได้แก้ไขได้ อย่าไปหลีกเลี่ยงปัญหาเพราะจะทำให้กลุ่มตัวอย่างจมอยู่กับปัญหาและไม่สามารถหาทางออกได้ นอกจากนี้วิธีที่แก้ไขและฟื้นฟูสภาพจิตใจที่ดีที่สุดคือ ไม่ใช่การย้ายกลุ่มตัวอย่างออกจากพื้นที่เดิมเพื่อต้องการให้เขาลืมเหตุการณ์ร้าย ๆ หากแต่ต้องพยายามส่งเสริมให้เขากลับไปอยู่ชุมชนเดิม เพราะถึงอย่างไรวิถีชีวิตของเขาก็คือคนบนเกาะพีพี

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนั้น พบว่า ในการฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนพีพีนั้น มีความเห็นว่าควรให้กระทรวงวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านวัฒนธรรมของชุมชนว่า มีงานประจำที่เป็นพื้นบ้าน มีเทศกาลวัฒนธรรมไทยใดที่ควรส่งเสริมเพื่อต้องการให้เป็นแบบอย่างที่ดีของเยาวชนในชุมชนและนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามามาก วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนเริ่มที่จะเปลี่ยนไปให้ความสำคัญกับเทศกาลทางตะวันตก เช่น เทศกาลคริสมาสต์ วันเอพริลฟูลเดย์ ฯลฯ ซึ่งหากไม่มีการธำรงรักษาหรือเปลี่ยนแปลงเรื่องดังกล่าว อาจส่งผลเสียต่อวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมไทยได้ในที่สุด

เมื่อได้รับการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการปรับสภาพภูมิทัศน์ อันเป็นแหล่งประกอบอาชีพหลักของชาวบ้านเกาะพีพี รวมไปถึงการอนุรักษ์ ส่งเสริม วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่กับชาวบ้านเกาะพีพี ในอนาคตไมไกล ทะเลฟากฟ้าของพีพีในวันนี้จะสวยงามกว่าวันวานแน่นอน